

Umsögn: Breyting á barnalögum (breytt kynskráning foreldra)

Í hnotskurn:

- Samtökin '78 fagna frumvarpinu, enda þjónar það þeim tilgangi að tryggja réttindi trans foreldra
- Frumvarpið lögfestir þó mismunun gegn trans feðrum við skráningu foreldratengsla
- Hér er kjörið tækifæri til að leiðrétta barnalög þannig að þau samræmist veruleika hinsegin foreldra og fjölskyldna þeirra, en það gerir frumvarpið því miður ekki

Umsögnin í heild:

Samtökin '78 - félag hinsegin fólks á Íslandi fagna því að í frumvarpi til breytingar á barnalögum sé réttarstaða trans foreldra, þeirra sem hafa breytt kynskráningu sinni og þeirra sem hafa hlutlausa kynskráningu, tryggð. Þetta er mikið fagnaðarefni og mikilvægt skref í átt að jafnrétti, auk þess að uppfylla þær kröfur um breytingar sem lög um kynrænt sjálfræði kveða á um.

Þrátt fyrir það verður fulls jafnræðis í foreldraskráningu ekki gætt verði frumvarpið að lögum, þar sem frumvarpið færir fleiri hópa fólks undir ákvæði laga sem mismuna fólki eftir sambandsformi.

Samkvæmt núgildandi lögum er konum í samkynja hjúskap sem eignast barn skylt að skila inn vottorði þess efnis að barnið hafi verið getið með tæknifrjóvgun til þess að sú móðir sem ekki ól barnið verði skráð foreldri þess (nú loks móðir skv. frumvarpinu). Þetta á hins vegar ekki við um gagnkynja pör í hjúskap sem eignast börn með gjafasæði, en þar fær pater est reglan að trompa rétt barna til þess að þekkja líffræðilegan uppruna sinn - enda gerir Þjóðskrá ekki kröfu um að gagnkynja pör skili inn sérstöku vottorði þess efnis að börn þeirra séu getin með tæknifrjóvgun. Þarna er m.ö.o. augljós mismunun í tilhögun skráningar foreldratengsla, sem virðist aðallega byggð á vantrausti í garð hinsegin para og kristallast í niðurlægjandi bréfasendingum til núbakaðra foreldra. Það er skref í rétta átt að gert er ráð fyrir því að taka eigi tilhögun þessarar skráningar til skoðunar, sbr. 7.gr. frumvarpsins, en við hefðum viljað sjá róttækari breytingar.

Í greinargerð frumvarpsins er nokkuð rætt um rétt barna til þess að þekkja líffræðilegan uppruna sinn og er það sú röksemd sem notuð er til þess að réttlæta þá mismunun sem sambúðarmakar eða hjón í samkynja samböndum búa við þegar kemur að foreldraskráningu. Í frumvarpinu er þess vegna lagt til að hin nýja og kynhlutlausa parens est regla gildi um foreldraviðurkenningu þeirra sem hafa breytt kynskráningu sinni, en þetta eigi þó "einungis við ef upphafleg kynskráning útilokar ekki líffræðileg tengsl makans við barnið". Samtökin '78 benda á að barn sem verður til við þessar aðstæður getur sannarlega verið líffræðilega tengt því foreldri

sem ekki gengur með barnið og því ekkert útilokað í þeim efnum. Til dæmis hlýtur trans karl sem gefur sís konu sinni egg eða sís kona sem gefur sís konu sinni egg að teljast líffræðilega tengd börnum sínum. Hér ná lögin einfaldlega ekki utan um tilvik þar sem t.d. sk. millimakagjöf á eggjum hefur verið gerð, ekki frekar en nógildandi lög.

Samtökin '78 gera alvarlegar athugasemdir við það að upplýsingar um fyrri kynskráningu trans fólks eigi að nota til þess að útvíkka þá mismunun sem viðgengist hefur gagnvart þörum tveggja kvenna, þannig að mismununin nái einnig til trans karla. Þetta frumvarp gerur það að verkum að trans karl sem eignast barn með konu sinni þyrfti að gera sérstaklega grein fyrir notkun á gjafasæði en skv. nógildandi lögum er það ekki krafá. Eðlilegra hefði verið að trans feður fengju að njóta jafnra réttinda á við aðra karla og að pater est reglan fengi þá að gilda í þeirra tilvikum líka, eins og hefur verið raunin undanfarin ár án vandræða. Einnig væri það í samræmi við lög um kynrænt sjálfræði, en þar segir: "Einstaklingur sem hefur breytt opinberri skráningu kyns síns nýtur allra þeirra réttinda að lögum sem skráð kyn ber með sér."

Það er líka umhugsunarvert að halda eigi utan um breyttar kynskráningar fólks og þar með upplýsingar um líffræðileg einkenni og ætlaða frjósemi trans einstaklinga til þess að reyna að skera úr um erfðafræðilegan uppruna barna. Teljum við það samsvara því að ríkið tæki upp á því að safna markvisst upplýsingum um sís karla í frjósemisvanda og gerði þeim svo að sýna fram á tæknifrjóvgun skyldu konur þeirra ala barn. Einnig setjum við spurningarmerki við það að lagt sé til að upplýsingum um fyrri kynskráningu verði haldið til haga af Þjóðskrár svo börn geti nálgast þær síðar. Hér verður að spyrja hvort Þjóðskrár haldi, eins og staðan er í dag, utan um upplýsingar um alla foreldra sem þurfa að nýta gjafafrumur til þess að eignast börn. Ef ekki, þá skýtur þetta afar skökku við.

Samtökin '78 hvetja stjórnvöld til þess að hætta að reyna að elta veruleikann með æ flóknara lagaumhverfi og breyta lögnum einfaldlega þannig að maki eða sambúðarmaki einstaklings sem elur barn verði sjálfkrafa foreldri, faðir eða móðir barnsins (í samræmi við kynskráningu), án þess að skila þurfi inn sérstöku vottorði um að tæknifrjóvgunarmeðferð hafi verið þegin. Það myndi gæta jafnræðis meðal foreldra og tryggja hinsegin foreldrum sama rétt og öðrum foreldrum. Einnig telja Samtökin '78 það mikilvægt að foreldrar séu rétt skráðir strax við fæðingu, enda er það hagsmunamál barnsins.

Að lokum vilja Samtökin '78 óska allsherjar- og menntamálanefnd velfarnaðar og um leið beinum við því til nefndarinnar að Samtökin '78 eru reiðubúin að koma fyrir nefndina til að rökstyðja umsögn okkar ásamt því að svara spurningum nefndarfólks.

Fyrir hönd Samtakanna '78,

Daníel E. Arnarsson, framkvæmdastjóri

Þorbjörg Þorvaldsdóttir, formaður